

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 21 MAART 1951

No. 1766

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.*

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

*Voor de niet gesigeneerde artikelen is de commissie
van redactie verantwoordelijk.*

De aandacht van de leden wordt gevestigd op
het bericht op blz. 231.

INHOUD

	Blz.
Een nieuwe hindernis nemen!	220
Jaarverslagen van industriële ondernemingen door Dr Ir J. G. Schlingemann	221
De medezeggenschap der arbeiders in West- Duitsland door J. D. van Doorn	221
Vacatiespreiding door H. E. B. Schmalhausen	224
Ingezonden stuk:	
Douanetarieven en reële loonvorming door Dr H. Zoetewey met naschrift van J. Wermels- felder	225
Mededelingen voor economen	226
Geld- en kapitaalmarkt	227
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Februari 1951 door V. Van Rompuy	227
Statistieken:	
Bankstaten	228
Emissies in 1950	229
In- en uitvoer van Nederland	230
Werkloosheid en werkverruiming in Neder- land	230

Dezer dagen

rapporteerd „The Times” de uitslag na 7 weken van kabinetscrisis in Nederland: „There are four new ministers. The others all belonged to the outgoing Cabinet. There is only a slight change in the distribution of portfolios”. Waarmee deze zaak van winst- en verliespunten op imperiale wijze is behandeld.

Verder is er een verklaring van de nieuwe Regering. Men behoeft niet veel meer te doen dan de krant zorgvuldig bij te houden, om te weten, dat veel hiervan zeven weken eerder ook gereed was. Een econoom mag zich er buiten houden, of politieke winstpunten opwegen tegen het economisch verlies door dit uitstel geleden.

Wel is de psychologische schok thans zeer sterk. De prijsverhogingen worden van vele zijden bekend gemaakt met grote snelheid. De stemming is ernstig, men begrijpt de zware druk, die hiermede ook op de laagste inkomensklassen wordt gelegd. Men zal de uitwerking moeten zien ook van de andere regeringsvoorstellen voor men zich aan een oordeel over de in deze regeringsverklaring voorgenomen verdeling van lasten een oordeel kan vormen. De initiatiefverklaring van de zijde der georganiseerde werkgevers betreffende het belasten van reële overwinsten, is een verstandige daad.

Andere landen hebben het niet gemakkelijker. De index van de kosten van levensonderhoud in Noorwegen is gestegen boven het fatale punt. De lonen, bij overeenkomst gebonden aan deze index, komen daardoor in beweging. De nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken in Groot-Brittannië, Morrison, kon beginnen met de mededeling aan het Parlement, dat de raming, die hij veertien dagen tevoren had ingediend, voor de tuinen van het Festival of Britain met £ 1 miljoen, op de £ 1,6 miljoen, zou worden overschreden. Het eerste bouquet is er één geworden met een baksteen als toegift.

Sommige bakstenen komen boven. Het Schuman-plan, waarvan het zinken zo dikwijls is geprofeteerd, is geparafeerd. Thans zal men van de inhoud kunnen kennis nemen. Voorlopig blijft als eerste appreciatie die voor de onderhandelingskunst. Hetgeen mede hen geldt, die thans te Torquay over tarieven onderhandelen. Zij zullen afsluiten en op 12 Mei zal men horen, hoe het groeide. Eens wordt het struikje een boom.

Voor de rest is er een schaarste aan groene scheuten. De plaatsvervangers te Parijs doorleven het gedicht van Vasalis: „Ik droomde, dat ik langzaam leefde... langzamer dan de oudste steen”. De gestage druppel, zo hij de steen holt, zal dit nog in gehalveerd tempo doen, daar er duidelijk twee stenen blijven.

Frankrijk heeft een kabinet en stakingen te Parijs; Duitsland heeft zich beklaagd over de hoogte van de bezettingskosten voor het lopende jaar. Het statuut voor medezeggenschap aan de arbeiders in de Roerindustrie ondervindt vertraging in het parlement. Het deficit op de Duitse betalingsbalans beliep in Februari \$ 58,3 miljoen. In Australië is een volkomen impasse in het parlement bereikt.

-De nieuwe lente is arm aan het geluid van zangvogels

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

DE MAATSCHAPPIJ TOT FINANCIERING VAN HET NATIONAAL HERSTEL N.V.

roept aandeelhouders op tot het bijwonen van een

a. Buitengewone vergadering van houders van preferente aandelen B

te houden op 29 Maart 1951 te 11.15 uur ten kantore van de maatschappij, Kneuterdijk 6 te 's-Gravenhage.

AGENDA:

1. Opening.
2. Goedkeuring notulen vorige vergadering.
3. Benoeming van een lid van de Raad van Toezicht in verband met het periodieke aftreden van een commissaris ingevolge art. 18 sub 4 van de statuten der vennootschap.
4. Rondvraag.
5. Sluiting.

b. Jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders

te houden op 29 Maart 1951 te 11.30 uur ten kantore van de maatschappij, Kneuterdijk 6 te 's-Gravenhage.

AGENDA:

1. Opening.
2. Goedkeuring notulen vorige vergadering.
3. Verslag van de directie over het boekjaar 1950.
4. Vaststelling van de balans op 31 December 1950 en de winst- en verliesrekening over het boekjaar 1950.
5. Vaststelling van het dividend.
6. Benoeming van een lid van de Raad van Toezicht in verband met het aftreden van een commissaris.
7. Rondvraag.
8. Sluiting.

De jaarstukken liggen ter inzage ten kantore van de maatschappij, Kneuterdijk 6 te 's-Gravenhage alsmede ten kantore van De Nederlandsche Bank N.V., Afdeling Secretarie, te Amsterdam. Houders van aandelen aan toonder, die genoemde vergaderingen wensen bij te wonen, dienen hun aandelen uiterlijk 22 Maart 1951 tegen reçu, dat tevens als bewijs van toegang tot de vergadering zal dienen, te deponeren bij een van de volgende banken:

Amsterdamsche Bank N.V.
De Twentsche Bank N.V.
Heldring & Pierson.
Incasso-Bank N.V.
Lippmann, Rosenthal & Co.
R. Mees & Zoonen.
Nationale Handelsbank N.V.
Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V.
Pierson & Co.
Rotterdamsche Bank N.V.
De Nederlandsche Bank N.V., Afd. Bewaarneming, Oude Turfmarkt 127, Amsterdam.

De President-Directeur:
J. F. POSTHUMA

MAAK GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELING

OPGERICHT IN 1806

VERHUUR VAN SAFELOKETTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen •

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

SCHAKEL

DE E.-S.B. IN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Een nieuwe hindernis nemen!

De Regering heeft een zeer ernstig besluit genomen: voor enige jaren achtereenvolgend een half miljard meer voor defensie, daarnaast alles in het werk stellen om de betalingsbalans te doen sluiten. Het is duidelijk, dat zowel op de investeringen als op het verbruik zware lasten zullen worden gelegd. Op deze bezwaarlijkheden moeten wij ons echter niet blind staren. Nog altijd, en terecht, geschiedt er in onze samenleving zeer veel positiefs. Zij, die menen, dat de thans opgelegde offers eigenlijk betekenen, dat men daardoor het leven van de grote massa evenzeer zonder uitzicht maakt als dit zou zijn onder de omstandigheden, die men er mede wil voorkomen, vergissen zich deerlijk. Er is voor de individuele burger, die wezenlijk de doeleinden wil helpen bevorderen, die zich nu eenmaal als onafwendbaar aan ons aftekenen, een veelheid van mogelijkheden om de nieuwe hindernis te helpen nemen!

Dr Ir J. G. SCHLINGEMANN, Jaarverslagen van industriële ondernemingen.

In jaarverslagen van Nederlandse industriële ondernemingen schijnt men er veelal naar te streven zo min mogelijk gegevens te verstrekken en zich te beperken tot het hoognodige, hetwelk krachtens het W.v.K. is vereist. Deze tendentie heeft een historische verklaring. In de eerste plaats kunnen oorspronkelijk gesloten n.v.'s er niet gemakkelijk toe komen om van gedragslijn te veranderen om meer publiciteit aan de financiële resultaten der onderneming te geven. Een tweede verklaring is gelegen in onze nationale eigenschap van industriële geslotenheid — dit in tegenstelling tot de Verenigde Staten. Het gevolg is geweest, dat hierdoor het beleggende publiek weinig belangstelling werd bijgebracht voor het Nederlandse industriële aandeel. Nu onze industrie een dringende behoefte heeft aan nieuw kapitaal en dit schaars is geworden, wreekt zich dit. De industrie zal daarom goed doen meer aandacht aan haar aandeelhouders te besteden en haar reclame ook in deze richting te voeren.

J. D. VAN DOORN, De medezeggenschap der arbeiders in West-Duitsland.

De eerste fase in de ontwikkeling van de wettelijke regeling der medezeggenschap, geldend voor geheel West-Duitsland, omvat de pogingen om door onderling overleg tussen werkgevers- en werknemersorganisaties, met steun van de Regering, een oplossing te vinden voor dit moeilijke probleem. Dit onderlinge beraad is vastgelopen, daar, voornamelijk op het gebied der economische medezeggenschap, geen overeenstemming kon worden bereikt. De tweede fase speelt zich hoofdzakelijk af in het parlement. Getracht wordt nl. om nu een oplossing langs politieke weg te vinden. Zonder voldoende toenadering tussen werkgevers en werknemers zal men echter in deze materie met een gedwongen oplegging van bovenaf door een of ander wettelijk schema niet veel bereiken. De enige hoop, die de Regering dan ook mag koesteren, is, dat de parlementaire behandeling van het onderwerp de kloof tussen de beide „Sozialpartner“ zal weten te vernauwen. Met de indiening van een geschikt wetsontwerp kan zijzelf veel tot deze gewenste ontwikkeling bijdragen. Juist op dit punt echter is de Regering, gezien de inhoud van het door haar ingediende wetsontwerp „Betriebsverfassungsgesetz“, in gebreke gebleven. De jongste ontwikkeling van het vraagstuk der medezeggenschap, die zich heeft afgespeeld op het terrein van de bijzondere regelingen in die bedrijven,

die na de oorlog zijn gedekartelliseerd, doet verwachten, dat het regeringsontwerp ontoereikend zal zijn om eventuele sociale onrust te voorkomen.

H. E. B. SCHMALHAUSEN, Vacatiespreiding.

Aan de hand van de reizigersontvangsten van de Nederlandsche Spoorwegen gaat schr. in dit artikel het effect na van een tweetal ten behoeve van de vacatiespreiding door het „Centraal Werkcomité Vacantie“ voorgestelde maatregelen. De ene maatregel — indeling van het land in drie sectoren, waarin de schoolvacanties op verschillende data beginnen — beoogt de vacantietop in de eerste week van Augustus kleiner te maken; de andere heeft tot doel te komen tot een spreiding buiten het hoofdseizoen. De verdeling van het land in drie sectoren blijkt te hebben geleid tot een spreiding van het vacatievervoer, waardoor de top, die vroeger in de eerste week van Augustus viel, in 1950 was verdeeld over een periode van vier weken. Daarnaast is het vervoer vóór en na het eigenlijke hoogseizoen in 1950 belangrijker geweest dan in 1948. Vooral in Juli is meer gereisd dan in het vergelijkingsjaar. Bijzonder gunstig was de spreiding van het vacatievervoer in Amsterdam; ongunstig was zij daarentegen in Twente.

— SOMMAIRE —

Un nouvel obstacle à vaincre!

Le gouvernement néerlandais a pris une décision grave, notamment une dépense supplémentaire pendant quelques années consécutives d'un demi milliard de florins en faveur de la défense nationale, tout en mettant tout en oeuvre pour équilibrer la balance des paiements. Les investissements aussi bien que la consommation seront gravement hypothéqués. Toutefois nul est besoin de se perdre dans ces inconvénients. Au particulier, qui désire vraiment contribuer à réaliser les projets arrêtés, restent quantité de possibilités pour aider à vaincre les obstacles.

Dr Ir J. G. SCHLINGEMANN, Les rapports annuels des entreprises industrielles.

Le plus souvent on s'efforce dans les rapports annuels des entreprises industrielles néerlandaises de fournir le minimum de renseignements. Il en résulte que le public intéressé est insuffisamment renseigné sur les titres des entreprises industrielles. Cette carence se fait sentir davantage au moment où l'industrie a besoin de nouveaux capitaux qui sont devenus assez rares. L'entreprise est obligée d'attacher plus d'attention à ces actionnaires.

J. D. VAN DOORN, La participation à la gestion des ouvriers en Allemagne occidentale.

L'auteur donne un résumé détaillé du développement de la législation en matière de participation à la gestion des ouvriers en Allemagne occidentale. La première phase, entente directe entre les employeurs et les ouvriers, n'a pas mené à la résolution escomptée. On s'efforce actuellement d'y arriver par la voie de la politique. L'auteur examine e.a. le projet de loi „Betriebsverfassungsgesetz“ introduit par le gouvernement.

H. E. B. SCHMALHAUSEN, La dispersion des vacances.

Dans cet article on examine l'effet de deux mesures prises à l'égard de la dispersion des vacances; à l'aide des recettes-voyageurs du chemin de fer néerlandais.

Een nieuwe hindernis nemen!

Nederlands weg na 1945 is niet over rozen gegaan. Het leeghals van onze fabrieken en de desorganisatie van ons verkeersapparaat, om niet te spreken van de hongerwinter, hebben reeds toen een achterstand bij de andere Westeuropese landen teweeggebracht, die we nog steeds bemerken. De prijsstijgingen in de Verenigde Staten na 1946 hebben onze prijsstructuur uiteengetrokken. De gang van zaken in Indonesië betekende een belangrijke nieuwe tegenslag. Toch zijn, mede dank zij de hulp van de geallieerden en met name van de Verenigde Staten, verschillende hindernissen tenslotte genomen. Inmiddels is in het jaar 1950 de nieuwste en niet de geringste hindernis opgekomen: verdere prijsstijgingen te onzen nadele en de noodzaak tot verhoging der defensie-uitgaven. Het is wel jammer, dat de eensgezindheid, die in grote lijnen na de oorlog zoveel beter was en veel goeds gedaan had, ons onder deze omstandigheden in het begin van dit jaar in de steek liet en tot een regeringscrisis leidde.

Na enige partijen van politiek en ook persoonlijk „touwtrekken”, dat ditmaal wel beschamend lang heeft geduurd, is geschied wat men in hoofdzaak kon verwachten: ongeveer de oude ploeg werkt voort. Doch niet nadat een zeer ernstig besluit is genomen — met Nieuw-Guinea practisch geen verband houdende —: voor enige jaren achtereen een half milliard meer voor defensie, daarnaast alles in het werk stellen om de betalingsbalans te doen sluiten.

Door enkele cijfers in de Kamer reeds genoemd vóór de crisis, verder door de statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek en door het rapport van de Sociaal-Economische Raad, was men langzamerhand op de orde van grootte der cijfers voor voorbereid ¹⁾. Het totale bedrag, dat van de particuliere uitgaven voor verbruik en investeringen moet worden afgekapt, zal aanzienlijke offers betekenen voor alle lagen van de bevolking.

De Regeringsverklaring heeft op dit punt nog wel geen volledig beeld gepretendeerd te geven, doch zoveel is wel duidelijk, dat zowel op de investeringen als op het verbruik zware lasten zullen worden gelegd, reeds genoemd in de meeste van de cijfers van het S.-E.R.-rapport, doch daar vermoedelijk nog bovenguitgaand. Dat de Regering dit thans duidelijk heeft gezegd zal, ondanks de uiteraard onaangename zijde die hieraan voor ieder zit, velen toch geruststellen en een zeker vertrouwen schenken. Wij weten toch allen dat dit nu eenmaal het eerst nodige is!

Het is echter toch ook goed, dat de Regering daarbij duidelijk heeft willen doen uitkomen dat wij ons, ondanks de prioriteit van de twee genoemde doelstellingen en de daardoor te dragen lasten, op deze bezwaarlijkheden niet blind moeten staren. Nog altijd, en terecht, geschiedt er in onze samenleving zeer veel positiefs. Dat weten, wie na lang wachten eindelijk een nieuw huis betrekken; dat weten ook wie de activiteit op het gebied van onderwijs, van de sociale verzorging en zovle andere opbouwende diensten in onze voorzeleving van nabij volgen. Dat weten ook wie zich bezig houden in bedrijven en efficiëntiebureau's of regeringscommissies met het vraagstuk van de vergroting van de productiviteit, die overigens juist in het laatste halfjaar verblijdende verdere vooruitgang heeft gemaakt. Het is ook goed, dat Minister Albregts, die wij als economist onder de nieuwe Ministers gaarne in het bijzonder verwelkomen, deze taak als zijn primaire heeft aanvaard.

Sommigen menen, dat de thans opgelegde offers eigenlijk betekenen, dat men daardoor het leven van de grote massa evenzeer zonder uitzicht maakt als dit zou zijn

onder de omstandigheden, die men er mede wil voorkomen. Dan vergissen zij zich teerlijk! Het levenspeil, dat dan zou moeten worden aanvaard, kan niet veel hoger liggen dan het tegenwoordige Oosteuropese levenspeil en vele van de krachten in positieve richting, waarvan wij gewaagden, zouden dan ook wel eens volkomen tot inactiviteit kunnen moeten worden gebracht. Ten aanzien overigens van de werkelijke doeleinden dezer positieve krachten in onze samenleving zou enge meerdere en vooral ook meer fleurige voorlichting zowel van regerings- als van particuliere zijde niet alleen niet misstaan; zij is zelfs broodnodig. Heer wat kolommen uit onze kranten zouden bij de lezers een warmer en prettiger gevoel nalaten, en volkomen terecht, wanneer daarin een evenwichtiger beeld werd gegeven van wat er in de wereld aan slechts een goeds geschiedt. Van waar toch steeds deze hang naar het negatieve?

Valt het dus toe te juichen, dat de Regering door haar forse maatregelen ons als het ware tegen ons zelf gaat beschermen, niet alleen de Regering kan echter ons handelen bepalen. Er is, gelukkig, intendeel nog zoveel vrijheid van handelen in Nederland, dat de individuele burger: bedrijfsman, ambtenaar of wat hij verder moge zijn, nog op vele punten een invloed ten goede of in de verkeerde richting kan oefenen door zijn eigen daden en initiatieven. Wie wezenlijk de doeleinden wil helpen bevorderen, die zich nu eenmaal als onafwendbaar aan ons aftekenen, kan dat op verrassend vele wijzen zelf doen. Door de werkgeversorganisaties is, wat dit betreft, een nieuw geluid geuit: men heeft, in tegenstelling tot de gewoonte, dat tot zoverre in het maatschappelijk verkeer door iedere groep, weliswaar het maatschappelijk van punten al gemeen belang, een betoog werd gehouden, waarin zij eigenlijk voor eigen belang pleitte, enige goede voornemens geformuleerd. Men is bereid een voorbeeld te geven. Dit voorbeeld verdient inderdaad te worden gerealiseerd en het verdient ook navolging. Er zijn talloze wijzen, waarop het kan worden verwerkt. Niet alleen, dat de Regeringsverklaring de werkgevers er geen twijfel aan zal hebben gelaten, dat hun de gelegenheid zal worden gegeven om offers te brengen; er zijn ook tal van initiatieven van het bedrijfsleven mogelijk, die een constructieve bijdrage in de huidige tijdsomstandigheden kunnen betekenen. In dien bijv., zij het dan met medewerking van het publiek, er toch nog iets kon komen van bepaalde utiliteitsgoederen of indien de kwaliteit van bepaalde exportproducten zou kunnen worden verbeterd, dan zouden daarmee reeds zeer belangrijke diensten worden verricht aan onze volkshuishouding.

Collectief zowel als individueel zal men overigens zijn goede voornemens kunnen verwezenlijken door langzamerhand te gaan inzien (waar dat nodig mocht blijken), dat het van bepaald slechte smaak getuigt om steeds maar te redeneren: „Piet-betaalt toch”. Men zou ook de boodschap van de Regering en zijn eigen boodschap niet hebben begrepen, indien men de nieuwe investeringen niet zo sober mogelijk maakte. Men zou onvoldoende beseffen wat sommige andere groepen zich moeten ontzeggen, indien men de gebruikelijke vergadering niet vieren van jubilea, het houden van vergaderingen en dergelijke onverminderd zou handhaven. Al deze punten zijn voorbeelden van bijzondere betekenis, hetgeen overigens niet alleen geldt voor werkgevers. Al de burgers hierboven genoemd zullen initiatieven kunnen ontwikkelen.

Op deze wijze is er een veelheid van mogelijkheden om de nieuwe hindernis te nemen!

¹⁾ Men zie ook „E.-S.B.” van 31 Januari 1951.

Jaarverslagen van industriële ondernemingen

In de eerstvolgende maanden komt de stroom van jaarverslagen weer los en de aandeelhouders zullen weer kennis kunnen nemen van de resultaten van de ondernemingen, waarin zij zijn geïnteresseerd. Hoewel men zou kunnen verwachten, dat de bestuurders van naamloze vennootschappen zoveel mogelijk opening van zaken geven, valt het op hoe men er veelal naar schijnt te streven zo min mogelijk gegevens te verstrekken en zich te beperken tot het hoognodige, hetwelk krachtens het Wetboek van Koophandel is vereist.

Deze tendentie heeft een historische verklaring.

In de eerste plaats zijn vele ondernemingen — en wij hebben hierbij bijzonder het oog op de industriële — oorspronkelijk familie zaken en ook thans zijn de aandelen van verschillende der zgn. open N.V.'s nog voor een belangrijk deel in handen van de familie der oprichters. Destijds behoefde men als gesloten N.V. practisch geen jaarcijfers te publiceren; bovendien waren de insiders voldoende op de hoogte en thans kan men er niet gemakkelijk toe komen om van gedragslijn te veranderen om meer publiciteit aan de financiële resultaten van zijn onderneming te geven.

Een tweede verklaring zien wij in onze nationale eigenschap van industriële geslotenheid, voortkomende uit een zekere vrees voor de concurrentie, voor de Overheid en voor verdere wensen inzake de arbeidsvoorwaarden.

Het gevolg is geweest, dat hierdoor het beleggende publiek weinig belangstelling werd bijgebracht voor het Nederlandse industriële aandeel. Zulks was vóór 1940 echter geen groot bezwaar. Men kon door interne financiering het bedrijf voldoende uitbreiden en er was overvloed van kapitaal, waarop men — in gevallen waar dat nodig was, veelal ondershands — een beroep kon doen.

Thans liggen echter de verhoudingen anders. De hoge belastingen en dure investeringen laten interne financiering der onderneming op enigszins belangrijke schaal niet meer toe en onze kapitaalrijkdom behoort tot het verleden. Als men thans een beroep doet op de kapitaalmarkt, zijn het niet meer de betrekkelijk weinige grote oude aandeelhouders, die aan de vraag kunnen voldoen, maar men moet het hebben van een grote spreiding.

Men kan dit ook waarnemen in de daling van de koersen der aandelen, indien een emissie bekend wordt, terwijl vroeger in zo'n geval een stijging plaatsvond; de theoretische claimkoers wordt veelal niet meer bereikt. De verklaring hiervoor ligt voor de hand: de eigenaars van enigszins belangrijke participaties hebben niet meer voldoende middelen om geheel van hun claimrechten gebruik te kunnen maken en moeten deze grotendeels verkopen.

Ook op zo'n ogenblik bemerkt men de onbekendheid van de Nederlandse belegger met de Nederlandse industrie. Deze is soms ontstellend, in het bijzonder van de kleinere ondernemingen, die nog niet lang op de beurs genoteerd

zijn. Als persoonlijke ervaring herinneren wij ons, dat een aandeelhouder van de Albatros Fabrieken meende, dat dit een bedrijf was, dat dameshoeden maakte en dat een aandeelhouder van de Chamotte-Unie dacht, dat dit een textielonderneming was en dit zijn geen nieuwelingen op de beurs.

Nu de Nederlandse industrie een dringende behoefte heeft aan nieuw kapitaal en dit schaars is geworden, wreekt zich deze onbekendheid, die altijd een zekere onbemindheid met zich brengt. De industrie zal daarom goed doen meer aandacht aan haar aandeelhouders te besteden en haar reclame ook in deze richting te voeren.

Indien men kennis neemt van Amerikaanse jaarverslagen, treft het niet alleen, dat deze uitermate verzorgd zijn, maar bovendien zijn zij voor leken begrijpelijk, lezenswaardig en bezienswaardig. Men zou ze met succes kunnen neerleggen in de wachtkamer van een tandarts. Verlucht met fraaie illustraties en grafieken, geven zij een duidelijk beeld van de gang van zaken der onderneming. Men ziet in Amerika duidelijk in, dat het niet alleen van belang is om de klant voor zich te winnen, maar evenzeer zijn aandeelhouder. Blijkbaar is men niet bevreesd, dat de concurrentie hierdoor te veel te weten komt, omdat men er van overtuigd is, dat deze reeds op de hoogte is en dat het publiceren van deze gegevens niet schaadt. Vandaar, dat men er niet voor schroomt zelfs gedetailleerde productiegrafieken te publiceren.

Er zijn reeds Nederlandse bedrijven, die op lofwaardige wijze dit voorbeeld hebben gevolgd, maar hun aantal is nog gering.

Een moeilijkheid is, dat de directie van een Nederlandse N.V. veelal niet weet, wie haar aandeelhouders zijn, zulks in tegenstelling met de Amerikaanse verhoudingen. Men zal dus hier te lande de medewerking van de banken moeten inroepen om zoveel als mogelijk bij het verzilveren van coupons het jaarverslag te doen toekomen. Wij nemen aan, dat een dergelijk beroep niet tevergeefs zal zijn.

Ook willen wij nog de aandacht vestigen op het feit, dat het in de Verenigde Staten de gewoonte is de kwartaalcijfers te publiceren en kwartaalsdividenden te declareren, waardoor men bereikt, dat men zijn aandeelhouders meer met de onderneming mee laat leven en daardoor hun belangstelling stimuleert.

In Nederland komt het echter hoogst zelden voor, dat men tussentijds zijn aandeelhouders op de hoogte stelt: na elk jaarverslag gaat het gordijn weer voor een jaar dicht.

„Wij willen er niet voor pleiten om alles wat ter zake in de Verenigde Staten geschiedt, hier voetstoots over te nemen, maar het leek ons nuttig om ook deze zijde van het industrialisatieprobleem te belichten.

.. 's-Gravenhage.

Dr Ir J. G. SCHLINGEMANN.

De medezeggenschap der arbeiders in West-Duitsland

Reeds in 1891 kwam in Duitsland een wet tot stand, die de vorming van fabriekskernen mogelijk maakte. Na een lange en aarzelende ontwikkeling zag echter pas in Februari 1920 het zgn. „Betriebsrätegesetz” het licht. Deze wet verplichtte iedere ondernemer tot het instellen van een „Betriebsrat” met vastomschreven taak in zijn bedrijf. Mede ten gevolge van communistische agitatie werd de toepassing van deze wet geen succes. Met het aan de macht komen van Hitler in 1933 was deze eerste periode in de ontwikkeling van de bedrijfsdemocratie in Duitsland afgesloten.

Na de ineenstorting van het Naziregime in 1945 is door de bezettende mogendheden een zgn. „Kontrollratgesetz” aangaande de medezeggenschap afgekondigd. Deze wet is echter een raamwet, die weliswaar de nodige ruimte laat voor een verdere ontwikkeling, doch voor de practijk van het geldende recht talrijke strijd vragen opwerpt. Daarom ontstonden er in de verschillende „Länder”¹⁾ al gauw uiteenlopende wetten op dit gebied, ter vervanging van deze raamwet.

¹⁾ Deze „Länder” zijn de afzonderlijke staten, die thans als zodanig in de Bondsrepubliek West-Duitsland zijn opgenomen.

In 1949 kwam echter de Bondsrepubliek West-Duitsland tot stand en daarmee opende zich de reeds lang gewenste mogelijkheid meer eenheid te scheppen op het gebied van de wetgeving, speciaal op economisch en sociaal terrein. Hoewel de ontwikkeling van de „Betriebsrätegesetz“ in de afzonderlijke „landen“ nog steeds voortgang vindt, willen we een bespreking van deze wettelijke regeling laten, daar het hier, zodra er een wettelijke regeling voor het gehele gebied is tot stand gekomen, slechts gaat om aanvullend recht.

In de ontwikkeling van de wettelijke regeling der medezeggenschap, geldend voor geheel West-Duitsland, kunnen we twee fasen onderscheiden. De eerste fase omvat de pogingen om door onderling overleg tussen werkgevers en werknemersorganisaties, met steun van de Regering, een oplossing te vinden voor dit moeilijke probleem. Over het beloop van de onderhandelingen en het uiteindelijk vastlopen van dit onderlinge beraad zijn reeds eerder artikelen in de pers verschenen. Wij willen hier dan ook slechts enkele essentiële punten weergeven van de resultaten, die de laatste besprekingen tussen werkgevers en werknemers, in Juli 1950, hebben opgeleverd.

Ter verwezenlijking van de medezeggenschap der arbeiders wil men een reeks van paritair samengestelde organen in het leven roepen. De medezeggenschap zal op het vlak van de onderneming beginnen en zich daarna voortzetten in de gereorganiseerde Kamers van Koophandel en Industrie; eventueel op het niveau van de „landen“ overgaan in „Landeswirtschaftsräte“ en tenslotte zijn einde vinden in de „Bundeswirtschaftsrat“ als toporgaan. Deze laatste zal bestaan uit 150 personen, waarvan de helft wordt benoemd door de werkgevers, de andere helft door de werknemers. De taak van de „Bundeswirtschaftsrat“ zal zijn: het geven van advies aan Regering en parlement inzake alle economisch- en sociaal-politieke vraagstukken; vereffening van de belangen van werkgevers en werknemers; het verrichten van economisch researchwerk. De „Industrie- und Handelskammern“ behouden dezelfde taak als die, welke ze thans reeds bezitten, doch ze dienen paritair te worden samengesteld.

De voorgestelde medezeggenschap in de hogere organen is dus als het ware een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op territoriale grondslag. Over deze „überbetriebliche“ medezeggenschap werd een volledige principiële overeenstemming bereikt, nadat aanvankelijk de werkgevers bezwaren hadden geopperd tegen de reorganisatie van de Kamers van Koophandel.

De grote geschilpunten tussen werkgevers en werknemers liggen op het gebied van de medezeggenschap binnen de onderneming en wel voornamelijk op het gebied van de economische medezeggenschap. De verlangens der werknemers op dit punt zijn o.a.:

a. een verplichte, paritair samengestelde, raad van commissarissen in ondernemingen met meer dan 300 arbeiders. De vertegenwoordigers der werknemers in het commissariaat moeten worden benoemd op voordracht van de vakvereniging;

b. leden van de directie, die verantwoordelijk zijn voor de sociale en personele politiek, mogen niet tegen de wil van de werknemersvertegenwoordigers in de raad van commissarissen worden benoemd;

c. er moeten paritaire economische commissies worden gevormd in ieder bedrijf met meer dan 20 werknemers, welke alle economische vraagstukken behandelen, die de onderneming betreffen;

d. bij meningsverschillen in de economische commissie over fundamentele wijzigingen in de economie van het bedrijf, beslist een paritair samengesteld college van scheidsmannen, te vormen door de betreffende Kamer van Koophandel en Industrie.

De werkgevers daarentegen wijzen er op, dat hierdoor de grondslagen van de op de concurrentie gebaseerde

economie worden aangetast, terwijl ze zich bovendien afvragen, wie de financiële consequenties van de beslissing van zulk een arbitraire instantie moet dragen. En hoewel het inzicht, dat de raad van commissarissen in het algemeen uit personen van buiten de onderneming bestaat, hen het benoemingsrecht van de vakbeweging, ondanks het gevaar van de monopoliepositie, dat er in schuilt, nauwelijks meer doet bestrijden, blijft aangaande de samenstelling van het commissariaat een ingrijpend verschil van mening bestaan. De werkgevers wensingen n.l. niet verder te gaan dan het ter beschikking stellen van maximaal $\frac{1}{3}$ deel van het aantal zetels aan de werknemers. Enige verdere toenadering van de uiteenlopende standpunten kon niet worden bereikt, en, zoals reeds gezegd, strandden hierop de onderhandelingen tussen de beide „Sozialpartner“ definitief.

De tweede fase in de ontwikkeling van een wettelijke regeling voor de gehele Bondsrepubliek speelt zich hoofdzakelijk af in het parlement. Na het mislukte overleg is de Bondsregering wel genoodzaakt een oplossing langs politieke weg te zoeken voor dit vraagstuk der Duitse binnenlandse politiek, al acht ze een oplossing op het politieke vlak allerminst wenselijk. Het is immers wel duidelijk, dat men in deze materie zonder voldoende toenadering tussen werkgevers en werknemers niet veel zal bereiken met een gedwongen oplegging van bovenaf door één of ander wettelijk schema. Zolang beide partijen nog leven in een sfeer van de klassenstrijd, zal elke regeling een farce blijken te zijn. De enige hoop, die de Regering dan ook mag koesteren, is, dat de parlementaire behandeling van het onderwerp de kloof tussen de beide partijen zal weten te vernauwen. Met de indiening van een geschikt wetsontwerp kan zijzelf veel tot deze gewenste ontwikkeling bijdragen. Juist op dit punt is m.i. de Regering, gezien de inhoud van het ontwerp „Betriebsverfassungsgesetz“, dat ze op 31 Augustus 1950 bij het parlement indient, in gebreke gebleven. Terloops zij hier opgemerkt, dat op dat tijdstip reeds twee wetsontwerpen aangaande de medezeggenschap bij de Bondsdag aanhangig waren en wel één van de S.P.D.²⁾, dat vrijwel identiek is aan een reeds eerder gepubliceerd voorstel van het Duitse vakverbond en dat de gehele medezeggenschap behandelt, en één van de C.D.U.²⁾, dat zich beperkt tot de medezeggenschap binnen de onderneming.

Het regeringsontwerp houdt zich eveneens slechts bezig met de medezeggenschap binnen de onderneming. De redenen, die er toe hebben geleid, dat de medezeggenschap in groter verband buiten beschouwing is gelaten, worden nergens duidelijk vermeld. Het is echter waarschijnlijk, dat de aanleiding van dit voorlopig op de lange baan schuiven van een regeling der „überbetriebliche“ medezeggenschap te wijten is aan het feit, dat men er in de Bondsdag en ook in regeringskringen een zekere angst voor koestert om de wankelende benen der Duitse democratie reeds nu te gaan belasten met het moeilijke vraagstuk van het vinden van een juiste verhouding tussen de „Bundestag“ en de te creëren „Bundeswirtschaftsrat“. Afgezien van de vrees van ondergraving der eigen positie is dit een redelijk argument. Het latente gevaar van het ondergraven van de democratische rechtsorde is zeker aanwezig, indien niet voldoende waarborgen geschapen kunnen worden, om te beletten, dat de „Bundeswirtschaftsrat“ uitgroeit tot een zelfstandig economisch parlement, met alle gevaren van monopolievorming in zich; dit laatste temeer, waar de voorgestelde organen der Duitse publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie volkomen paritair zijn samengesteld. (De helft van ieder orgaan wordt steeds door werkgeverszijde benoemd, de andere helft door werk-

²⁾ S.P.D. = Sozialistische Partei Deutschland.
C.D.U. = Christen Demokratische Union.

nemerszijde; een groep, zoals de door de Kroon benoemde leden bij de S.E.R. in Nederland, kent men niet).

Wat de inhoud van het zeer gedetailleerde regeringsontwerp betreft, moeten we ons in het kader van dit artikel beperken tot enkele opmerkingen, hoofdzakelijk over die onderwerpen, waarover tussen werkgevers en werknemers geen overeenstemming kon worden bereikt. Wij willen er vooraf op wijzen, dat de „Betriebsrat” niet identiek is met de Nederlandse ondernemingsraad, doch veeleer gelijkt op onze fabriekskern; d.w.z. de „Betriebsrat” is een vertegenwoordiging van het personeel, die namens dit personeel bij de leiding van de onderneming optreedt. In alle bedrijven, die meer dan 5 arbeiders in dienst hebben, moet nu volgens het ontwerp zo'n „Betriebsrat” worden gevormd. De verkiezing voor dit orgaan geschiedt bij vrije candidaatsstelling, dus geen benoemings- of voordrachtsrecht van de vakvereniging! Over de medezeggenschap van de „Betriebsrat” inzake de sociale, personele en arbeidstechnische aangelegenheden, bestaat weinig of geen verschil van mening. De voorschriften, die het regeringsontwerp hieromtrent geeft, zullen we dan ook voorbijgaan.

Doch, zoals we reeds zagen, is het juist de economische medezeggenschap, die de moeilijkheden veroorzaakt. Het wetsontwerp van de Regering verstaat onder economische aangelegenheden:

- a. verandering van het doel van het bedrijf en ingrijpende veranderingen in de bedrijfsoutillage;
- b. wezenlijke beperkingen van de bedrijfsomvang;
- c. fusies;
- d. het arbeids- en productieschema.

Dit zijn echter juist de punten, ten aanzien waarvan de werknemers een medebeslissingsrecht eisen! Hoewel het regeringsontwerp voor iedere onderneming met meer dan 100 arbeiders de vorming van een paritair samengestelde economische commissie, die deze aangelegenheden moet behandelen, dwingend voorschrijft, geeft het in geval van meningsverschillen binnen deze commissie dusdanige voorschriften, dat er van een medebeslissingsrecht der arbeiders geen sprake is. Deze meningsverschillen kunnen nl. worden voorgelegd aan een paritair samengestelde commissie van deskundigen, eventueel nog onder voorzitterschap van een neutraal persoon, waartegen geen van beide partijen bezwaren oppert. De ondernemer is echter niet verplicht de door deze commissie aangegeven richtlijnen te volgen, daar het wetsontwerp nadrukkelijk stelt, dat de verantwoordelijkheid voor de leiding der onderneming in economisch opzicht volledig bij de ondernemer berust.

Aangaande de vertegenwoordiging van de werknemers in de raad van commissarissen bepaalt het regeringsontwerp, dat, wanneer de onderneming rechtspersoonlijkheid bezit, een derde deel van de zetels aan deze vertegenwoordigers behoort toe te komen. De werknemersvertegenwoordigers worden gekozen door de Algemene Vergadering, doch deze is daarbij gebonden aan de voordracht, die de, door vrije candidaatsstelling gekozen, „Betriebsrat” heeft opgesteld. De voorgedragen werknemers moeten bovendien reeds meer dan één jaar tot de onderneming behoren.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, heeft het Kabinet zich de moeite getroost om aan de verlangens van werkgeverszijde zoveel mogelijk (m.i. te veel) tegemoet te komen. Dit vooral ook met het oog op de interne spanningen in de regeringscoalitie. Intussen heeft de Bondsraad (te vergelijken met onze Eerste Kamer) reeds een tweetal wijzigingen op essentiële punten aanbevolen, te weten:

- a. omzetting van de commissie van deskundigen in een college van scheidsmannen, dat de bevoegdheid moet bezitten, bindende besluiten te nemen. Dit komt dus overeen met de eerder kenbaar gemaakte wensen van het vakverbond;
- b. de samenstelling van de raad van commissarissen

dient zodanig gewijzigd te worden, dat duidelijk zal blijken, dat het aantal werknemerszetels *minstens* een derde gedeelte van het totaal zal uitmaken.

Met deze aanbevelingen heeft de Bondsraad m.i. van een groter politiek inzicht getuigd dan de Regering met haar wetsontwerp. Dit komt wel zeer duidelijk tot uiting, wanneer we de jongste ontwikkeling rond het vraagstuk van de medezeggenschap in Duitsland bezien. Deze heeft zich niet afgespeeld rondom de thans aanhangige wetsontwerpen, doch op het terrein van de bijzondere regelingen in bepaalde bedrijven. En wel in die bedrijven, die na de oorlog zijn gedekartelliseerd. Genoemde bedrijven staan nl. onder toezicht van commissies, waarin de vakbeweging evenredig met de ondernemers is vertegenwoordigd; dit op grond van verordeningen der geallieerde autoriteiten.

Nu had onder de arbeiders de mening post gevat, dat de Bondsregering het plan zou hebben een einde te maken aan deze toestand bij de definitieve regeling van de bezitsverhouding van deze bedrijven. Dit heeft het Duitse vakverbond tot actie bewogen. In twee referenda onder zijn leden in de betrokken bedrijfstakken, de ijzer- en staalindustrie en de mijnbouw, heeft het de arbeiders gevraagd, of zij bereid waren het recht op medezeggenschap eventueel door middel van een staking af te dwingen. Beide keren heeft meer dan 90 pCt der arbeiders zich voor een staking uitgesproken. Deze staking dreigde op 1 Februari ll. uit te zullen breken. Na haastig en moeizaam overleg tussen werkgevers en werknemers, onder voorzitterschap van de Bondskanselier, wist men echter op het laatste moment nog tot overeenstemming te geraken. Het bereikte compromis komt vrijwel neer op een handhaving van de bestaande toestand in de gedekartelliseerde bedrijven, wanneer deze weer aan de Duitsers zullen worden overgedragen. Dit resultaat — nl. de vorming van paritaire raden van toezicht onder voorzitterschap van een door beide partijen aanvaarde neutraal persoon en handhaving in de directie van een door de werknemers aangewezen arbeidsdirecteur, die handelt in opdracht van de vakbond en verstrekkende bevoegdheden bezit, — is door de Regering vastgelegd in een wetsontwerp, dat thans nog slechts wacht op de definitieve goedkeuring door de Bondsdag, die binnen enkele dagen wordt verwacht.

Gezien de resultaten, die de arbeiders in deze laatste kwestie hebben bereikt, lijkt het waarschijnlijk, dat zij hun eisen, zoals deze zijn neergelegd in het wetsontwerp van de S.P.D., onverkort zullen handhaven. Het is nu eenmaal een notoir feit, dat er op het gebied van de sociale politiek geen weg terug bestaat, tenzij de uiterste noodzaak hiertoe dwingt. Daarvoor ligt het geheel teveel in het psychologische vlak, met alle gevaren van dien. De eerste symptomen van een verlangde gelijkstelling met de arbeiders in de staal- en kolenindustrie zijn reeds vernomen van de zijde der vakvereniging van spoorwegarbeiders. Het valt te verwachten, dat na deze grote vakverenigingen ook de kleinere geleidelijk aan met dezelfde eisen zullen komen. De inhoud van het regeringsontwerp, ook al houden we met de aanbevelingen van de Bondsraad rekening, zal dan ook verre van toereikend blijken te zijn om eventuele sociale onrust te voorkomen. Aan de andere kant kan de Regering niet veel verder gaan met haar ontwerp dan zij thans heeft voorgesteld. De Duitse partij en de vrije democraten, beide deel uitmakend van de regeringscoalitie, hebben reeds aangekondigd tegen het wetsontwerp inzake de medezeggenschap in de kolen- en staalindustrie te zullen stemmen, zonder hierdoor op dit moment een regeringscrisis te willen uitlokken. Elke volgende stap op deze weg zal hen echter wel tot een dergelijke daad kunnen brengen. Het geheel ziet er dus niet bepaald rooskleurig uit.

Onze conclusie uit deze recente geschiedenis van een nabuurstaat op sociaal terrein moge zijn, dat *samenwerking* van werkgevers en werknemers in een centraal orgaan —

waartoe in 1949 een poging is ondernomen op initiatief van de geallieerde autoriteiten, doch welke poging op een mislukking is uitgelopen — onontbeerlijk is voor de sociale vrede en de bedrijfsdemocratie. Geestelijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid blijven onbereikbare idealen, zolang arbeiders en ondernemers nog leven in een sfeer van haat en klassenstrijd. Het is dan ook te

hopen, dat men in Duitsland de weg naar samenwerking tussen de beide „Sozialpartner” snel zal weten te vinden, opdat ook daar de onderneming kan worden tot een werkgemeenschap, waarin men door deze samenwerking ook de grotere gemeenschap van het volk zal kunnen dienen.

Voorburg

J. D. VAN DOORN.

Vacantiespreiding

Na al hetgeen er reeds over is geschreven en gezegd, behoeft de wenselijkheid van vacantiespreiding nauwelijks meer betoog. Economisch gezien is spreiding van de zomervacanties noodzakelijk om tegen redelijke prijzen de stroom van vacantiengangers te kunnen onderbrengen; sociaal gezien is zij wenselijk om ontaarding van de vacantieneoegens tegen te gaan. Het slagen van de actie voor vacantiespreiding is, behalve voor de vacantiengangers zelf, van groot belang voor de Horeca-bedrijven en voor de vervoersondernemingen. Voor deze laatste bestaat hierdoor de mogelijkheid, dat de spitsvervoeren met hun hoge kosten worden afgezwakt, terwijl het vervoer regelmatig kan verlopen, de kans op storingen kleiner wordt en aan de reizigers meer service kan worden geboden.

Het in 1946 opgerichte „Centraal Werkcomité Vacantie” nam de propaganda voor vacantiespreiding met kracht ter hand. In het voorjaar van 1949 kwam het met een voorstel om het land in te delen in een drietal sectoren, waarin de schoolvacanties telkens een week later zouden beginnen, terwijl de bedrijfspacanties zich bij deze begindata zouden moeten aanpassen. Bovendien werd gevraagd de werknemers zonder schoolgaande kinderen zoveel mogelijk vóór half Juli of na half Augustus vacantie te laten nemen.

Met de eerste maatregel werd beoogd de vacantielop in de eerste week van Augustus kleiner te maken. Het doel was hier dus heel beperkt: terwijl het in aanmerking komende seizoen loopt van midden Juni tot midden September, werd slechts gestreefd naar een spreiding over een drietal weken. De tweede voorgestelde maatregel had een bredere strekking: hier ging het er om, te komen tot een spreiding buiten het hoofdseizoen.

Om het effect van de genomen maatregelen te beoordelen, vormen de reizigersontvangsten van de Nederlandsche Spoorwegen een uitstekende aanwijzing. De Nederlandsche Spoorwegen beschikken over weekontvangsten van ruim 120 stations, die tezamen ca 80 pCt van de totale reizigersontvangsten opleveren. De gemiddelde weekontvangsten in de periode van midden Juni tot midden September van de jaren 1948 en 1950 (14 weken) zijn op 100 gesteld en de werkelijke weekontvangsten zijn in procenten van dit gemiddelde uitgedrukt.

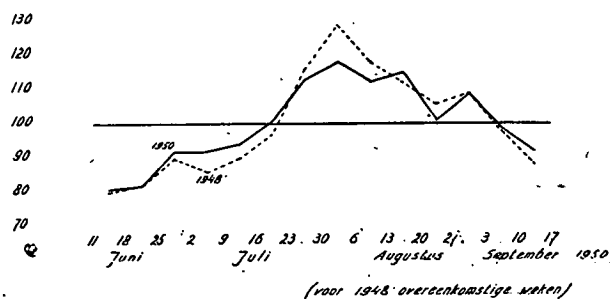
Het blijkt dan, dat de spits in de eerste week van Augustus is vervangen door een periode van vier weken (23 Juli-20 Augustus) van ongeveer even hoge ontvangsten. Bovendien is in 1950 het vervoer in voor- en nazizoen aanzienlijk groter geweest dan in 1948. Een en ander blijkt duidelijk uit grafiek I.

Voor al in de maand Juli is het vervoer toegenomen ten koste van dat in Augustus. De verhouding van de ontvangsten voor gewone plaatsbewijzen in de maanden Juli en Augustus veranderde van 45,5 : 54,5 in 1948 tot 48,8 : 51,2 in 1950. Ook Juni en September profiteerden van de spreiding van het vervoer. De door het „Centraal Werkcomité Vacantie” gepropageerde maatregelen hebben dus, wat het spoorvervoer betreft, succes geboekt.

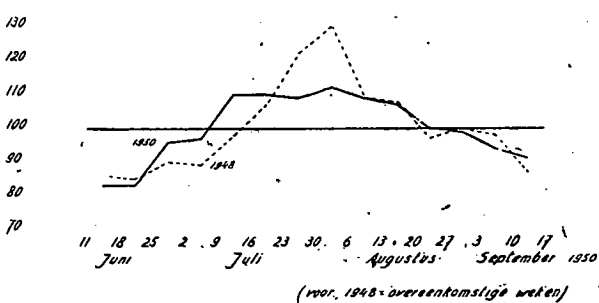
Het is interessant na te gaan, hoe de ontvangsten van de belangrijkste stations zijn beïnvloed door de actie voor vacantiespreiding.

De stations in Amsterdam, die rond 10 pCt van de totale reizigersontvangsten leveren, vertonen in 1950 een zeer gunstig beeld; blijkbaar hebben de Amsterdammers een grote „spreidingsdiscipline” aan de dag gelegd. Vertoonde in 1948 de eerste week van Augustus een hoge top (130), in 1950 was het vervoer vrij gelijkmatig over niet minder dan zes weken gespreid (hoogste week 112). De verschuiving heeft vrijwel geheel naar het voorseizoen plaatsgevonden.

I Reizigersontvangsten van een aantal stations
(gem. weekontvangsten 11 Juni-16 September = 100)

II Reizigersontvangsten van de stations te Amsterdam
(gem. weekontvangsten 11 Juni-16 September = 100)

Een zo fraai beeld als Amsterdam vertonen de andere grote steden niet. In Den Haag is de vervoerstop iets lager geworden; het indexcijfer van de ontvangsten in de drukste week — de eerste week van Augustus — is gedaald van 122 tot 118. Ook hier vindt men een verschuiving van Augustus naar Juli. Rotterdam had in 1948 de hoogste ontvangsten in de laatste week van Juli en de eerste van Augustus. In 1950 waren er drie drukke weken (1 t/m 21 Augustus), terwijl de piek iets lager was; nl. 126 tegen 131 in 1948. Het effect van de spreiding van de schoolvacanties is duidelijk merkbaar. Deze begonnen in 1950 op 29 Juli, in 1948 een week eerder. De index van de ontvangsten lag in 1950 voor

de week van 25-31 Juli op 106, in 1948 voor de overeenkomstige week op 122.

In het Noorden des lands, dat met Noord-Holland tot sector 1 behoort, waar de schoolvacanties op 15 Juli begonnen, was het effect van de vacatiespreiding gunstig. In Groningen is de piek in de eerste week van Augustus geheel verdwenen en waren de ontvangsten in de vierweekse periode van 11 Juli t/m 7 Augustus ongeveer even groot. In Leeuwarden zijn de indexcijfers van de ontvangsten in Juli belangrijk gestegen; de piek in de eerste week van Augustus is teruggelopen van 124 tot 113.

Sector 2, waarin de schoolvacanties op 22 Juli begonnen, omvat Overijssel, Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland, behalve het Zuidelijkste deel van deze provincie.

In Twente was de situatie in 1950 ongunstiger dan in 1948. In alle grote plaatsen vertonen de ontvangsten een hogere top in de laatste twee weken van Juli dan in het vergelijkingsjaar, terwijl in voor- en naseizoen het vervoer minder druk was.

De stations van de plaatsen op de Veluwe en langs de IJssel hadden in 1950 topontvangsten in de laatste week van Juli, dat is een week eerder dan in 1948. Bovendien waren de ontvangsten in deze plaatsen meer over het seizoen gespreid. De toppen waren lager: Apeldoorn 115 tegen 134; Arnhem 117 tegen 123; Deventer 114 tegen 123; Zwolle 116 tegen 131 enz. Ook hier vond overal een verschuiving plaats naar de eerste weken van Juli.

In Zuid-Holland en Utrecht vindt men vrijwel hetzelfde beeld. De topontvangsten zijn in het algemeen een week naar voren geschoven, en vallen in de laatste week van Juli. Bovendien is het aandeel van de voorgaande weken van deze maand groter dan in 1948. Bijzonder sterk zijn de toppen teruggelopen in Gouda (van 136 tot 117) en in Delft (van 122 tot 109).

Sector 3, met als eerste vacantedag 29 Juli, omvat de Zuidelijke provincies en van Zuid-Holland als voornaamste plaatsen Rotterdam en Dordrecht. De stationsontvangsten in deze sector bieden ten dele een enigszins afwijkend beeld, daar een deel van de fabrieksvacanties hier gegeven werd gedurende de week van 13 tot 20 Augustus, waarin Maria Hemelvaart viel.

Hierdoor vertonen de ontvangstenindices van de stations in Brabant en Limburg — behalve Eindhoven — een top in deze week, die echter meestal lager is dan die in de eerste week in Augustus 1948. Eindhoven, Nijmegen, Dordrecht en de stations in Zeeland hebben de hoogste ontvangsten in de eerste week van Augustus.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat de verdeling van het land in drie sectoren, waarin de schoolvacanties op verschillende data beginnen, heeft geleid tot een spreiding van het vacatievervoer, waardoor de top, die vroeger in de eerste week van Augustus viel, in 1950 was verdeeld over een periode van vier weken. Daarnaast is het vervoer vóór en na het eigenlijke hoogseizoen in 1950 belangrijker geweest dan in 1948. Vooral in Juli is meer gereisd dan in het vergelijkingsjaar. Bijzonder gunstig was de spreiding van het vacatievervoer in Amsterdam; ongunstig was zij daarentegen in Twente.

Utrecht.

H. E. B. SCHMALHAUSEN.

INGEZONDEN STUK

Douanetarieven en reële loonvorming

Dr H. Zoetewey te Satigny (Zwitserland) schrijft ons:

Drs Wemelsfelders' artikel over „Douanetarieven en reële loonvorming” („E.-S.B.” van 14 Februari 1951) lijkt mij bepaald geen overtuigende illustratie van de voordelen ener „liberale handelspolitiek” in te houden.

In zekere zin is dat niet te verwonderen, aangezien schr. met het „geval Duitsland” een theorie poogt te bewijzen, die dan misschien weliswaar „nauwelijks enige toelichting behoeft”, maar dan toch voor een geval als het door hem beschouwde niet is geschreven.

Het komt me voor, dat er twee omstandigheden zijn, die het tegenwoordige Duitsland al direct tot een onbruikbaar voorbeeld van schr.'s theoretische gedachtengang maken: (a) het grote betalingsbalanstekort; (b) de aanzienlijke werkloosheid.

De eerste van deze twee omstandigheden maakt het bijzonder moeilijk om bij voorbaat bepaalde bedrijfstakken uit een oogpunt van internationale arbeidsverdeling als „betrekkelijk inefficiënt” of „onrendabel” te bestempelen. Wanneer het tot herstel van het evenwicht in de Duitse betalingsbalans bijv. noodzakelijk mocht blijken de mark met 20 pCt te devalueren, dan zou het beschermende karakter van de invoerrechten, als de Duitse landbouw niet zeer importintensief is, al goeddeels verdwenen zijn. Dit aspect laat ik echter verder rusten.

De tweede genoemde omstandigheid is van meer principiële betekenis en wordt vaak bij bespiegelingen in termen van de theorie der comparatieve kosten buiten beschouwing gelaten. In landen met werkloosheid bestaat er, naast het probleem om de werkende bevolking zo efficiënt mogelijk over de verschillende bedrijfstakken te verdelen, het vraagstuk om het percentage van de beroepsbevolking, dat ook inderdaad werkt, zo hoog mogelijk te maken door maatregelen van economische politiek. Wanneer men zich dan practisch met het tweede punt gaat bezig houden, wordt naar de oplossing van het eerste probleem inderdaad nogal eens „met de pet gegooid”. Men laat de werklozen bijv. tot in het oneindige wegen aanleggen en is tevreden als zekere psychologische bezwaren van werkloosheid worden ondervangen doordat de arbeiders „tenminste iets doen”. Een meer efficiënte oplossing, bijv. via het prijsmechanisme, is echter ook wel mogelijk; een zeer gunstige omstandigheid daarvoor wordt geschapen, wanneer men, tijdelijk of permanent, de vrijheid van invoer opheft!

Hoe efficiënt dit recept kan werken, kan worden geïllustreerd aan de hand van Drs W.'s genoemd artikel. Wanneer 9 pCt van de werkende bevolking een bestaan vindt in de landbouw in plaats van bijv. 4 pCt toe te voegen aan de door schr. gesignaleerde „grote reserve aan werkloze industrie-arbeiders”, dan is dat vrijwel zuivere winst. Drs W. bestrijdt dit, want onder „De gevolgen voor de industrie” stelt hij implicite, dat de „dure” landbouw via hogere kosten van levensonderhoud, hogere lonen enz. de werkgelegenheid in de exportindustrie vermindert. Hij beschouwt dus op zijn best een „netto-winst”, bestaande uit verdiend nationaal inkomen in de landbouw voor zover afhankelijk van de protectionistische invoerrechten minus gederfd nationaal inkomen in de te dure export- (en „home”-) industrieën. Hij suggereert, dat die netto-winst negatief is.

Dat laatste is onjuist: wanneer er inderdaad latente werkgelegenheid in de export schuilt, dan kan die onmiddellijk gerealiseerd worden door de betrokken industrieën te subsidiëren, bijv. uit de opbrengst der invoerrechten, bespaarde werkloosheidsuitkeringen en hogere belastingopbrengsten uit het toegenomen nationaal inkomen. Werkgelegenheid en inkomen in de landbouw kunnen dan behouden blijven. Zolang er werkloosheid bestaat levert iedere liberalisering van de invoer ten koste van de werkgelegenheid van een bestaande bedrijfstak verlies op.

Deze gedachtengang kan worden gegeneraliseerd tot een meer algemene restrictie op de theorie der comparatieve kosten. In discussie is evenwel slechts Drs W.'s voorbeeld, niet zijn theorie. Dit punt blijft dus verder buiten beschouwing.

Naschrift.

De critiek van Dr Zoetewey schiet naar ik meen gedeeltelijk haar doel voorbij. Het vraagstuk van de douanetarieven heeft vele aspecten en een liberale tariefpolitiek diverse voor- en nadelen. Het doel van mijn bijdrage was om slechts één zijde theoretisch en statistisch te analyseren, nl. de invloed van het tarief op de reële loonvorming, zoals dit in het begin van het artikel ook uitdrukkelijk werd gesteld: „Eén aspect van het gecompliceerde tariefprobleem wordt aan de hand van een voorbeeld geanalyseerd”. Wanneer alle factoren van betalingsbalanspositie, vraag- en aanbodelasticiteiten, substitutiemogelijkheden, conjuncturele en structurele aspecten zouden moeten worden behandeld, was een boekwerk vereist. Niettemin wil ik ook op het andere terrein graag enige kanttekeningen maken.

In de eerste plaats ligt de remedie voor de Duitse betalingsbalans waarschijnlijk niet in een devaluatie van de D.M., zodat het stellen van dit probleem momenteel weinig zin heeft. Wanneer echter een land voor zijn betalingsbalansmoeilijkheden op deze wijze een oplossing kan vinden en hiermede tevens zijn tariefbarrières slecht, zal ieder dit toejuichen. Hierover zal tussen Dr Zoetewey en mij waarschijnlijk wel geen verschil van mening bestaan, zodat ik met de criticus dit punt verder wel kan laten rusten.

Een geheel andere kwestie is die van het tarief als middel tot verhoging van het nationaal inkomen. Dr Zoetewey betoogt — en dit acht hij een principiële kwestie —, dat protectionisme in het onderhavige geval (gebrek aan werkgelegenheid) slechts netto voordelen oplevert. Is dit juist? Internationaal zijn er uiteraard alleen maar nett nadelen, wanneer een inefficiënte binnenlandse bedrijfstak wordt gestimuleerd ten koste van een efficiënte buitenlandse tak van bedrijf. De wereld als geheel ondergaat een verlies aan welvaart. Iedere redenering ten gunste van het protectionisme is in dit opzicht gevaarlijk. Doch ook nationaal gezien lijkt mij de stelling, in de vorm waarin deze door Dr Zoetewey wordt verdedigd, onjuist. Een eenvoudig (en uiteraard zeer schematisch) cijfervoorbeeld kan dit aantonen.

Wanneer zonder tarief een aantal van c arbeiders een hoeveelheid a aan goederen voortbrengt, dan is het gemiddelde loon van de werkende bevolking in goederen

gemeten $l_1 = \frac{a}{c}$. Voor zover nu een tarief wordt ingesteld,

wordt een additionele productie b in het leven geroepen en extra werkgelegenheid voor een aantal d arbeiders. Wanneer de nieuw ingeschakelde arbeiders hetzelfde werk verrichten als de oorspronkelijke, krijgen beide categorieën dezelfde nominale lonen. De gemiddelde prijs der goederen echter (lees: de index voor de kosten van levensonderhoud) stijgt. Voor de goede orde zij aangekend, dat de index voor de kosten van levensonderhoud een prijsindex is, zodat een (eventuele) stijging van het nominaal inkomen van de voormalig werkloze arbeidskrachten hierin niet wordt verwerkt.

Uiteraard is nu door de afnemende meeropbrengsten het nieuwe loon (in goederen gemeten) $l_2 = \frac{a+b}{c+d} < \frac{a}{c}$.

Nu kan aan deze stijging der goederenkosten — aldus Dr Zoetewey — het hoofd worden geboden door de werklozenuitkering, die bespaard wordt, te gebruiken voor subsidiedoelinden¹⁾. Stellen wij deze Ra ($R =$ aandeel van het oorspronkelijk goedereninkomen, gebruikt voor werklozenondersteuning). Per hoofd is er dus beschikbaar

$\frac{Ra}{c+d}$. In de gedachtengang van het uitsluitende netto

¹⁾ Zo nodig kan ook nog met de opbrengst der invoerrechten worden gerekend, doch deze wordt steeds kleiner naarmate het recht hoger is en wordt bij een prohibitief recht.

voordeel van Dr Zoetewey is dan de volgende stelling onmogelijk:

$$l_2 = \frac{a+b}{c+d} + \frac{Ra}{c+d} < \frac{a}{c}$$

Het is niet moeilijk om aan te tonen, dat genoemde opvatting onjuist is. Immers, aangezien de productie-uitbreiding onder toenemende kosten (afnemende meer-

opbrengsten) plaatsvindt, is $\frac{a+b}{c+d}$ altijd $< \frac{a}{c}$. Hoe

meer de productie kunstmatig gestimuleerd wordt, hoe groter zelfs de relatieve afwijking tussen beide breuken en hoe eerder het punt bereikt wordt waarbij $l_2 - l_1 < 0$. (Hierbij is even afgezien van de tweede term van de som).

Aangezien echter voorts voor de tweede term $\frac{Ra}{c+d}$

geldt, dat $\frac{a}{c+d} < \frac{a}{c}$, terwijl $R = < 1$ (omdat de

werklozenuitkering per werkzoekende minder is dan het loon per werkende) wordt ook hier bij productie-uitbreiding de term steeds kleiner en het verschil met $\frac{a}{c}$ steeds groter.

In ons voorbeeld (agrarische productie) is, zoals bekend, zelfs sprake van een zeer sterke kostenprogressie per toegevoegde arbeider, zodat het verschil tussen $l_2 - l_1$ snel negatief wordt. Dit wordt ook in de hand gewerkt doordat in een arm land (gegeven ons voorbeeld), waar relatief weinig offers voor de werkloze bevolking kunnen worden gebracht, R een lage waarde heeft, wat eveneens een snel bereiken van het negatieve resultaat bevordert. De stijging van de kosten kan na het passeren van de 0-lijn niet verder door de door Dr Zoetewey aangegeven subsidiemogelijkheid worden opgevangen. Bij een op de kosten van levensonderhoud afgestemde loonpolitiek ontstaat een opwaartse loondruk. De industriële afzetmogelijkheden dalen. Het goedereninkomen vertoont een netto-afnemng. Het resultaat is, dat de inefficiënte landbouwsector wordt gestimuleerd ten koste van de efficiënte industriële sector.

Hoewel de stelling van Dr Zoetewey, die deze mogelijkheid expliciet en impliciet ontkent, onjuist is, ben ik dankbaar voor zijn critiek, aangezien het vollediger was geweest, wanneer bovengenoemde premissen in mijn bijdrage waren vermeld of uitgewerkt.

's-Gravenhage.

J. WEMELSFELDER, econ. drs.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Op 13 en 14 April a.s. zal in het gebouw van de Nederlandsche Economische Hoogeschool een *Economisch Benelux Congres* worden gehouden. Vooraanstaande Belgische en Nederlandse sprekers zullen, o.a. in sectievergaderingen, de met de Benelux samenhangende sociaal-economische, agrarische, financieel-monetaire en handelspolitieke problemen belichten.

Het inschrijfgeld voor dit congres bedraagt voor Nederlandse deelnemers f 11,50 en voor de Belgische en Luxemburgse deelnemers 150 frs. Nadere inlichtingen over en uitnodigingen voor het congres kunnen worden aangevraagd bij het Comité Benelux, Nassaulaan 17, 's-Gravenhage.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldcirculatie in ons land vertoont nog steeds een neiging tot dalen, hetgeen leidt tot een inkrumping van de hoeveelheid uitstaand schatkistpapier en de kans vergroot, dat de banken krap kunnen komen te zitten in weken, dat er van hun schatkistpapier slechts weinig vervalt.

Gedurende de verslagweek liep er echter over het algemeen waarschijnlijk nogal wat papier af en van een verkoopdruk op de markt was dan ook weinig te constateren. De marktdiscounto's waren hierdoor een fractie lager, speciaal voor de voor marktwisseling zo gevoelige korte termijnen. Maart- en Aprilpapier noteerden $1\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{8}$ pCt, Mei- en Junipapier $1\frac{3}{8}$ — $\frac{7}{16}$ pCt. Voor Augustus en langere termijnen bedroeg het disconto merendeels $1\frac{7}{16}$ pCt laten, $1\frac{1}{2}$ pCt bieden. Op Zaterdag 17 Maart werd de callgeldrente van het maximum van $1\frac{1}{4}$ pCt tot 1 pCt verlaagd.

De kapitaalmarkt.

Op de internationale effectenmarkten kwamen in het midden van de verslagweek ten gevolge van vredesgeruchten enige vrij flauwe dagen voor; zo daalde in Wallstreet Dow Jones Industrials tijdelijk met 9 punten tot 244. Dat in Amsterdam deze stemming vrijwel niet werd overgenomen, was wellicht voor een gedeelte toe te schrijven aan het gerucht, dat de Regeringsverklaring van Zaterdag de aankondiging van een nieuwe devaluatie van de gulden zou bevatten. Men kan dergelijke geruchten nu wel schouderophalend voorbijgaan, doch zij vormen in elk geval toch een symptoom van het geringe vertrouwen, dat in de gulden wordt gesteld. Hetgeen echter in werkelijkheid Zaterdag uit de bus kwam, nl. een verhoging van de vennootschapsbelasting van 40 tot 50 pCt (voor de grote n.v.'s) en het in overweging nemen van een overwinstbelasting, was nu niet bepaald als een haussemotief voor aandelen aan te merken.

Indonesische aandelen maken de laatste tijd wederom een van de perioden door, waarin zij wat gunstiger worden beoordeeld. Tekenend was echter wel de koersstijging van aandelen H.V.A., verband houdend met het bericht, dat deze onderneming buiten Indonesië, nl. in Abessinië belangrijke bedragen zal gaan investeren.

De bovengenoemde devaluatiegeruchten hadden voor de obligatiemarkt ten gevolge, dat de koers van de Nederlandse 3 pCt dollarlening tot 101 pCt steeg. De langzame koersafbrokkeling der guldenstaatsleningen vond verdere voortgang. In het nieuwe regeringsprogramma werd aangekondigd, dat gedurende een aantal jaren ca f 250 mln per jaar zal worden geleend voor de financiering van de herbewapening van ons land. Indien men in aanmerking neemt, dat de 3½ pCt staatsleningen thans 95½ à 96 pCt noteren en dat emissies van gemeenteleningen tegen de condities van de rentestafel momenteel geen kans van slagen hebben, dan vraagt men zich af, of aan op de openbare kapitaalmarkt te plaatsen nieuwe staatsleningen niet enigerlei faciliteit zal moeten worden verbonden, wil het dreigen met een stok achter de deur achterwege kunnen blijven.

9 Maart 16 Maart
1951 1951

Aand. indexcijfers.

Algemeen	159,2	160,3
Industrie	226,5	227,1
Scheepvaart	182,0	180,2
Banken	128,6	127,6
Indon. aand.	54,1	56,5

Aandelen.

A.K.U.	181½	182½
Philips	252½	253½
Unilever	236½	232
H.A.L.	193	190½
Amsterdam rubber	123¼	127½
H.V.A.	116½	127½
Kon. Petroleum	311½	308½

Staatsobligaties.

2½ pCt N.W.S.	78	77¾
3—3½ pCt 1947	96¾	96¾
3 pCt Invest. cert.	96¾	95¾
3 pCt. Dollarlening	99	101

J. C. B.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt
in Februari 1951

Geldmarkt.

In de overheidssector van de geldmarkt trad in de loop van Februari een verruiming in doordat 15 Februari een vervalddag betekent van de driemaandelijke stortingen van de patronen aan de Rijksdienst voor de Maatschappelijke Zekerheid en doordat bij de banken de inschrijvingen binnenkwamen op de nieuwe lening N.M.K.N. De voorschotten van de centrale bank aan de Schatkist, en de parastatale instellingen bereikten op 1 Maart 1951 nog enkel frs 5.747 mln tegen frs 7.808 mln op de vervalddag van Januari 1951 en frs 7.290 mln op de vervalddag van Augustus 1950.

In de private sector duurt de spanning echter onverminderd voort. De deposito's van de private banken blijven nagenoeg op het peil van het laatste kwartaal van 1950, hetgeen de banken grotendeels helet met eigen middelen nieuwe credieten te verlenen. De additionele credieten worden regelmatig bij middel van herdisconto van wissels en promessen overgeheveld naar de centrale bank, het Herdisconterings- en Waarborginstituut of andere parastatale credietinstellingen. Met de vervalddag van Februari had de centrale bank voor frs 10.116 mln handelspapier op België in portefeuille tegen frs 10.158 mln met de vervalddag van Januari 1951 en frs 5.149 mln met de vervalddag van Februari 1950. Omtrent de portefeuille handelspapier van de parastatale instellingen worden geen cijfers gepubliceerd. Wel is bekend, dat op einde December 1950 de private banken in totaal voor frs 8.543 mln handelspapier hadden geherdisconteerd bij de centrale bank en de parastatale instellingen, tegen frs 3.696 mln in Juni 1950 en frs 3.996 mln in December 1949.

TABEL I.

Toestand van het totale Belgische banksysteem.
(Voornaamste posten in mln frs)

	einde 1948	einde 1949	Dec. 1950
Activa.			
Kas, Nationale Bank, Post- cheque	3.726	2.997	2.853
Credieten aan de private eco- nomie	23.117	24.506	27.739
Handelsswissels	5.962	7.450	6.845
Prolongaties en voorschotten op effecten	681	703	764
Diverse debiteuren	12.491	12.328	13.996
Debiteuren wegens accepten ..	3.983	4.025	6.134
Credieten aan de Overheid ..	33.589	34.205	34.856
w.o. speciaal schatkistpapier ..	29.940	27.468	28.340
Vastgelegde middelen	960	1.133	1.215
Passiva.			
Deposito's en crediteuren	51.751	52.678	53.571
Zicht en hoogstens 30 d.	45.487	47.347	47.693
Meer dan 30 d.	3.999	5.331	5.878
Tijdelijk onbeschikbaar	2.265	—	—
Obligaties en kasbons	31	132	272
Eigen middelen	4.481	4.781	5.064

Kapitaalmarkt.

De inschrijving op de nieuwe 4,5 pCt lening van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid werd op 19 Februari geopend. Het papier ging aanvankelijk tamelijk vlot van de hand. Rond 10 Maart was echter het vooropgestelde bedrag van frs 1.000 mln nog niet geheel volgetekend. De plaatsing gebeurde eigenlijk in een erg flauwe markt en het rendement van de nieuwe lening was weinig aantrekkelijk in vergelijking met het rendement van analoge uitstaande leningen. Voor een looptijd van 10 jaar brengen de 4,5 pCt kasbons N.M.K.N. 5,05 pCt op. Het gemiddeld rendement van de belangrijkste uitstaande types ziet er als volgt uit.

TABEL II.

Gemiddeld netto-rendement van de voornaamste obligatie-
types ¹⁾.

Obligatietype	looptijd	einde Juni 1950	einde Jan. 1951	einde Febr. 1951
4 pCt Geünif. schuld	langlopende	4,34	4,58	4,62
Schatkistcertificaten	ca 8 jaren	4,63	5,03	5,20
Kasbons steden	ca 6 jaren	4,49	4,78	5,14
Kasbons parast. instellin- gen	9 jaren	—	5,26	5,38
Industr. oblig.	ca 12 jaren	5,43	5,36	5,82

¹⁾ Er werd rekening gehouden met het verschil tussen de huidige koers en de terugbetalingsprijs op de vervaldag.

De tabel laat duidelijk de sterke stijging van de rentestand zien. De invloed van het geringere spaarvermogen en van de hogere liquiditeitsvoorkeur van het grote publiek, alsmede de voorkeur van de beleggers voor reële waarden boven geldwaarden veroorzaakten sedert een paar maanden een scherpe daling van de obligatiekoersen. Op de aandelenmarkt nam de bedrijvigheid daarentegen in sterke mate toe. In Februari 1951 bedroeg de gemiddelde dagelijkse omzet ca frs 88,5 mln tegenover frs 75 mln in Januari 1951 en resp. frs 52,5 en frs 42,4 mln gedurende het tweede en eerste semester van 1950.

De stijging van het koerspeil werd in Februari echter geremd door de aankondiging van de instelling van een belasting op de buitengewone winsten van dit jaar. De modaliteiten van deze belastingen werden nog niet bekend gemaakt.

TABEL III.

Gemiddeld koerspeil op de aandelenbeurs te Brussel.
(Indices basis 1936-'38 = 100)

	Juni 1950	Jan. 1951	Febr. 1951
Industriële aandelen	168	194	194
Openbare nutsbedrijven ..	148	156	161
Financiële instellingen	125	102	105
Koloniale aandelen	272	334	340
Gemiddeld koerspeil	181	204	207

Een belangrijke nieuwe emissie van aandelen door een vennootschap uit de petroleumnijverheid werd gemakkelijker geplaatst. Het gemiddeld aandelenrendement bedroeg op einde Februari 1951 ca 3,65 pCt.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN**DE NEDERLANDSCHE BANK.**

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmate- riaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, lui- dende in bui- tenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal- middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening courant
19 Febr. '51	1.193.419	963.528	3.011	245.026	86.677
26 Febr. '51	1.193.544	979.742	3.153	259.524	100.260
5 Mrt '51	1.192.625	955.960	3.342	263.128	123.491
12 Mrt '51	1.192.311	968.274	3.580	270.445	80.669
19 Mrt '51	1.192.514	952.392	2.426	275.552	87.700

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit beta- lings- accorden	Andere saldi van niet-inge- zetenen
19 Febr. '51	2.764.978	2.246.015	186.996	1.325.156	365.267	102.463
26 Febr. '51	2.813.966	2.241.256	152.258	1.325.153	390.157	102.938
5 Mrt '51	2.811.856	2.243.011	193.118	1.385.507	352.832	106.426
12 Mrt '51	2.759.499	2.272.359	179.305	1.385.507	388.555	104.081
19 Mrt '51	2.731.816	2.213.906	123.212	1.385.507	338.331	104.468

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal- voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
28 Febr. '51	0,4	1.345,3	1.350	1.289,0	61,4	0,6
7 Mrt '51	0,4	1.345,2	1.350	1.295,1	55,3	0,4
14 Mrt '51	0,4	1.345,8	1.350	1.300,3	50,1	0,9

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Trea- sury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
28 Febr. '51	313,2	13,6	32,6	405,4	13,0	0,3	293,0
7 Mrt '51	312,8	21,9	24,1	387,8	12,8	0,3	290,0
14 Mrt '51	319,4	19,1	24,1	394,9	13,3	11,3	291,6

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Buiten- wissels	Disconto's en voor- schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
23 Febr. 1951	6.026,0	273,0	161,9	41,0	4.285,9	2.042,4
28 Febr. 1951	6.026,0	270,9	167,2	41,0	4.382,6	1.953,9
3 Mrt 1951	6.024,8	270,8	183,6	41,0	4.326,8	2.024,2

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JUNI T/M DECEMBER 1950.
(bedragen in duizenden gulden; koersen en rentevoeten in pCt)

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd	Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd
Juni.						Particulieren:					
Obligaties.						Stichting „Huize Wildhoef”, Bloemendaal					
Overheid:						Vereniging Protestantse Ziekenverpleging, Doetinchem ..					
Investeringscertificaten	9.273	100	9.273	3 18 ¹⁾		Drukkerij Laverman N.V., Drachten (hypothecaire obligaties)	235 ²⁾	100	235	4	43 ³⁾
Beleggingscertificaten	458	100 ⁴⁾	460	3 ⁴⁾ 48 ⁵⁾		R. K. Ziekenhuis St Clara Stichting, Rotterdam	450	100	450	3 ⁴⁾ 25 ⁶⁾	
Particulieren:						Gereformeerde Kerk van Enkhuizen					
Gereformeerde kerk te Oosterbeek	90 ⁷⁾	100	90	3 ⁴⁾ 40 ⁸⁾		Aandelen.					
Stichting St Antonius Ziekenhuis, Sneek	500 ⁹⁾	100	500	3 ⁴⁾ 25 ⁹⁾		N.V. Nederlandse Mij de „Nillmij van 1859”, 's-Gravenhage	1.057 ¹⁰⁾	100	264		
Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Centrum	180	100	180	3 ⁴⁾ 30 ¹⁰⁾		October.					
Gereformeerde Kerk te Veenwoudsterwal	50	100	50	3 ⁴⁾ 32 ¹¹⁾		Obligaties.					
Gereformeerde Kerk te Barendrecht	50	100	50	3 ⁴⁾ 30 ¹²⁾		Overheid:					
Coöperatieve Grondkapitaalbank voor den Landbouw U.A., Utrecht	2.000	100	2.000	3 15 ¹³⁾		Investeringscertificaten	22.886	100	22.886	3 18 ¹⁴⁾	
Ziekenhuis Stichting St Anthoniushove, Voorburg ..	150	100	150	3 ⁴⁾ 30 ¹⁵⁾		Beleggingscertificaten	2.540	100 ⁴⁾	2.553	3 ⁴⁾ 48 ¹⁵⁾	
Aandelen.						Particulieren:					
Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij, Leiden	1.000	110	1.100			R.K. Ziekenhuis St. Clara Stichting, Rotterdam	450	100	450	3 ⁴⁾ 25 ¹⁶⁾	
Koninklijke Nederlandsche Papierfabriek N.V., Maastricht	1.650	110	1.815			Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-West	200	100	200	3 ⁴⁾ 30 ¹⁷⁾	
N.V. Betonfabr. „De Metenaar”, De Steeg	750	120	900			Ziekenhuis Stichting St Anthoniushove, Voorburg	200	100	200	3 ⁴⁾ 30 ¹⁸⁾	
N.V. Bronswerk, Amersfoort (aand. B)	800	108	864			Aandelen.					
N.V. Nederlandsche Fabriek v. Bronswerken v/h Becht & Dyserincq, Amsterdam.	P.M. ¹⁹⁾					C. van der Glessen's Werktuigenfabriek N.V., Krimpen a. d. IJssel	100	106	106		
July.						Overheid:					
Obligaties.						N.V. Melkrijsrichting en Flessenmelkfabriek Holland, Amsterdam Leimuider					
Overheid:						N.V. Melkrijsrichting en Flessenmelkfabriek Holland, Amsterdam Leimuider					
Investeringscertificaten	18.661	100	18.661	3 18 ¹⁾		100	105	105			
Beleggingscertificaten	1.228	100 ⁴⁾	1.234	3 ⁴⁾ 48 ²⁾		November.					
Particulieren:						Obligaties.					
Gereformeerde Kerk van Kraalingen, Rotterdam	100	100	100	3 ⁴⁾ 30 ³⁾		Overheid:					
Dok- en Werf-Maatschappij Wilton-Fijenoord N.V., Schiedam (conversie)	1.066	100	1.066	3 ⁴⁾ 25 ⁴⁾		Investeringscertificaten	16.407	100	16.407	3 18 ⁵⁾	
Dok- en Werf-Maatschappij Wilton-Fijenoord N.V., Schiedam	3.934	104	3.973	3 ⁴⁾ 25 ⁶⁾		Beleggingscertificaten	818	100 ⁴⁾	822	3 ⁴⁾ 48 ⁶⁾	
Trifax N.V., Amsterdam	300	100	300	4 15 ⁷⁾		Particulieren:					
Vereniging tot Stichting en Instandhouding van Scholen voor L.O. op Gereformeerde Grondsl., i.d. Gem. Groningen N.V. Magazijn „De Bijenkorf”, Amsterdam	5.000	99	4.950	3 ⁴⁾ 20 ⁸⁾		N.V. Grint- en Zandexploitatie Mij. v/h Gebrs. Smals, Vierlingsbeek (1e hyp. obligatie) Congregatie der Broeders van O.L. Vrouw van Lourdes, Dongen	200	100	200	4 10 ⁹⁾	
Aandelen.						Stichting Protestantse Ziekenzorg „Zeeuws Vlaanderen”, Terneuzen					
Nationale Levensverzekering-Bank N.V., Rotterdam	3.000 ¹⁰⁾	100	300			Vereniging van L. O. op Gereformeerde Grondslag, Rotterdam	50	100	50	3 ⁴⁾ 20 ¹⁰⁾	
N.V. Stoomspinnerij „Twen- the”, Almelo	578	100	578			Chr. Gereformeerde Kerk van Zeist	35	100	35	3 ⁴⁾ —	
Twentsche Kabelfabriek, Haaksbergen	250	100	250			Aandelen.					
Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V., IJmuiden (cert.)	16.122	110	17.734			N.V. Stoom-Spinnerijen en -Weverijen v/h S. J. Spanjaard, Borne	4.000	115	4.600		
N.V. Mij. tot Exploitatie van Steenfabrieken „Udenhout” ..	250 ¹¹⁾	105	263			N.V. Industriële Maatschappij „Palembang”, Amsterdam ..	360	107	385		
Augustus.						N.V. Lettergieterij „Amsterdam”, Amsterdam					
Obligaties.						1.000					
Overheid:						1.000					
Investeringscertificaten	19.201	100	19.201	3 18 ¹⁾		September.					
Beleggingscertificaten	1.652	100 ⁴⁾	1.660	3 ⁴⁾ 48 ²⁾		Obligaties.					
Particulieren:						Overheid:					
Coöperatieve Veiligingsvereniging „Midden Betuwe” G.A., Zetten	250	100	250	4 20 ³⁾		Investeringscertificaten	17.683	100	17.683	3 18 ⁴⁾	
September.						Beleggingscertificaten					
Obligaties.						2.078					
Overheid:						2.078					
Investeringscertificaten	17.683	100	17.683	3 18 ¹⁾		Particulieren:					
Beleggingscertificaten	2.078	100 ⁴⁾	2.088	3 ⁴⁾ 48 ²⁾		Coöperatieve Veiligingsvereniging „Midden Betuwe” G.A., Zetten	250	100	250	4 20 ³⁾	

¹⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing ten allen tijde toegestaan.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

³⁾ Voor conversie is bestemd f 25.000.

⁴⁾ Waarvan reeds geplaatst f 50.000.

⁵⁾ Netto-provenu dezer emissie is bestemd voor inschrijving op de emissie van N.V. Bronswerk.

⁶⁾ Verplichte storting 10 pCt.

⁷⁾ Aflossing f 70.000 5 pCt hypothecaire obligaties à 110 pCt.

⁸⁾ Waarvan reeds geplaatst f 135.000.

⁹⁾ Verplichte storting 25 pCt.

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JUNI T/M DECEMBER 1950.
(bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt)

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reel)	Rentevoet	Looptijd	Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reel)	Rentevoet	Looptijd
December.											
Obligaties.											
Overheid:											
Investeringscertificaten	3	100	3	3	18 %)	Wijkvereniging „Het Jasmijnkwartier“ der Ned. Hervormde Gemeente, 's-Gravenhage	30	100	30	3½	30 %)
						Vereniging „Eudokia“, Rotterdam	150	100	150	3½	25 %)
Particulieren:											
Vereniging tot Stichting en Instandhouding van Scholen voor L. O. op Gereformeerde Grondslag i.d. gem. Groningen	100	100	100	3½	25 %)	N.V. Koninklijke Nederlandsche Petroleummaatschappij, 's-Gravenhage (converteerbare obligaties) ¹¹⁾	49.950	101	50.450	3½	15 %)
Gereformeerde Kerk van Dokkum	300	100	300	3½			200.050	100	200.050	3½	15 %)
Stichting R.K. Sanatorium de Klokkenberg, Tilburg	2.500 ¹⁰⁾	100	2.500	4	40 %)	Aandelen.					
„s-Heeren Loo“, Vereniging tot Opvoeding en Verpleging van Geesteszwakke Kinderen, Utrecht	1.000	100	1.000	3½	30 %)	N.V. Delftsche Leerlooierij en Drijfriemenfabriek, Delft	262	105	275		
						N.V. Nederlandsche Kabel-fabriek, Delft	6.077	145	8.812		
						N.V. „Simplex Machine- en Rijwielfabrieken, Amsterdam	500	170	850		

¹⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing ten allen tijde toegestaan.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

¹⁰⁾ Waarvan reeds geplaatst f 850.000.

¹¹⁾ Waarvan f 100.000.000 conversie en f 100.050.000 uit omzetting ener onderhandse lening.

EMISSIES IN 1950
(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere belegg. en geblokkeerd tegoed	Nieuw geld
Januari	8.059	—	8.059	—	8.059	—
Februari	210.383	4.121	214.504	—	9.483	205.021
Maart	11.444	8.695	20.139	—	11.044	9.095
April	7.645	—	7.645	—	6.645	1.000
Mei	11.610	3.788	15.398	—	11.435	3.913
Juni	12.753	4.679	17.432	25	9.733	7.674
Juli	30.384	19.125	49.509	1.066	19.895	28.548
Augustus	21.111	—	21.111	—	20.861	250
September	20.941	264	21.205	—	19.771	1.434
October	26.289	211	26.500	—	25.439	1.061
November	18.710	6.585	25.295	—	17.229	8.066
December	254.583	9.937	264.520	100.000	100.053	64.467
Totaal 1950	633.912	57.405	691.317	101.091	259.697	330.529
Totaal 1949	433.382	27.607	460.989	596	324.284	136.109
Totaal 1948	2.282.608	506.652	2.789.260	1.236.727	618.712	933.821
Totaal 1947	3.060.043	98.983	3.159.026	2.840.355	64.563	254.108
Totaal 1946	1.960.902	133.074	2.093.976	5.199	—	2.088.777

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in milloenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in milloenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '48	19.101	4.919	7.357	2.669	— 2.250
Tot. '49	20.606	5.297	10.033	3.794	— 1.503
Tot. '50	27.444	7.752	14.442	5.288	— 2.465
Jan. '50	1.997	581	883	396	— 185
Febr. '50	1.484	520	757	313	— 207
Mrt. '50	2.167	612	1.140	400	— 212
Apr. '50	1.974	643	1.127	367	— 276
Mei '50	2.273	662	1.081	377	— 285
Juni '50	2.842	691	1.379	429	— 262
Juli '50	2.470	627	1.332	444	— 183
Aug. '50	2.550	626	1.340	436	— 190
Sept. '50	2.345	654	1.324	467	— 187
Oct. '50	2.509	739	1.488	562	— 177
Nov. '50	2.334	700	1.386	558	— 142
Dec. '50	2.300	699	1.206	537	— 162
Jan. '51		790		524	— 266

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING
IN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders ²⁾
30 Juni 1945	112.622	120.800 ³⁾	18.300 ³⁾
29 Juni 1946	45.953	43.382	30.693
31 Jan. 1950	75.819	1.756	31.844
28 Febr. 1950	71.332	2.110	33.430
31 Mrt. 1950	57.562	2.333	31.747
30 April 1950	59.175	3.148	28.374
31 Mei 1950	53.586	537	22.471
30 Juni 1950	46.518	285	17.724
31 Juli 1950	46.875	239	13.685
31 Aug. 1950	48.423	164	12.856
30 Sept. 1950	49.885	118	8.246
31 Oct. 1950	48.512	172	10.304
30 Nov. 1950	56.584	522	20.779
31 Dec. 1950	80.904	2.156	25.217
31 Jan. 1951	83.211	1.751	31.755
28 Febr. 1951	66.738	891	36.565

¹⁾ Bronnen: „Maandschrift C.B.S.“ en „Statistisch Bulletin C.B.S.“; gegevens van de arbeidsbureaux.

²⁾ Incl. degenen, die wegens ziekte, ongeval, weersomstandigheden enz. niet konden werken

³⁾ Schattingen.

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“.

Exclusief pakketpost, diamant, gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

²⁾ Bruto-gewicht; van 1948 af netto-gewicht.

BERICHT

Aan de leden van het Nederlandsch Economisch Instituut wordt beleefd verzocht om — voor zover zij dit nog niet deden — de contributie voor het jaar 1951, ten bedrage van f 30 voor het binnenland en f 33 voor het buitenland, vóór medio April a.s. te willen voldoen door storting op postgirorekening No 8408 of op onze rekening bij de heren R. Mees & Zoonen, alhier.

Leden in België/Luxemburg kunnen de tegenwaarde in francs van het verschuldigde bedrag storten op onze rekening B 26198 bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postrekening No 260.84.

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin
Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410
**Onafh. Verzekeringsadv.
LOD. S. BEUTH**

deskundige ter zake van:
Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel
Oranisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen
Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen-en Spaarfondsen

**Opdrachten voor
het nummer van
28 Maart
dienen uiterlijk 27
Maart 10 uur v.m.
in ons bezit te zijn.**

Groothandel

IN DIT NUMMER:

Versterkt ministerie
De beste wensen van de handel
Bittere medicijn
Wereldmarkt-perspectieven
Brazilië's economische structuur
Paraguay wil vooruit.
Nieuwe artikelen
Handelscontacten

Met Exportbijlage „Netherlands Trade Bulletin”

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

GEO. WEHRY & Co. N.V.

AMSTERDAM

Vestigingen: Djakarta (en 26 andere vestigingen in Indonesië), New York, Manchester, Londen, Brussel, Melbourne, Singapore, Penang, Kuala Lumpur, Tokio, Osaka, Bombay, Bangkok, Hongkong.

Agenten: In alle Zuid-Amerikaanse Staten

vacatures

INTERNATIONALE HANDELSONDERNEMING
roept sollicitanten op,
bij voorkeur

ECONOMISCH DOCTORANDUS OF JURIST

voor de vervulling van een zelfstandige, commerciële functie op haar hoofdkantoor te Rotterdam.

Ervaring in de internationale handel en kennis van de buitenlandse grondstoffenmarkten strekt tot aanbeveling, terwijl behoorlijke beheersing van de moderne talen vereist is. Ook niet-academici kunnen solliciteren, mits zij over de hieromschreven ervaring en kennis beschikken.

Brieven, bij voorkeur eigenhandig geschreven, met volledige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensbeschouwing, referenties etc. en onder bijsluiting van pasfoto worden ingewacht onder no. ESB 12-1, Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

DE N.V. BILLITON MAATSCHAPPIJ

zoekt voor haar kantoor te 's-Gravenhage en voor haar bedrijf in Arnhem een tweetal

BOEKHOUDERS

in het bezit van acte M.O. Boekhouden of staatspraktijkdiploma met vóóropleiding 5-j. H.B.S. Leeftijd tot 30 jaar.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk te richten aan de afdeling Personeelszaken, Louis Couperusplein 19, 's-Gravenhage.

ALLE voordelen

van een

PENSIOENREGELING

voor Uw personeel

verkrijgt U

bij

AMSTLEVEN

BOVENDIEN

snel en gratis

gedegen adviezen

en

doorlopend **EEN GOEDE SERVICE**

N.V. AMSTERDAMSCH MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERKERING

Nieuwe Spiegelstraat 17 • Amsterdam • Telefoon 63272

diversen

Econoom of Ingenieur (Delft)

leeftijd plm. 26 jaar, P.G., associatie in Handelsinrichting aangeboden. Voorl. geen kap.deelname vereist. Br. no. 153.778, Bolrek, Kon.pl. 1, A'dam.

Van particulier te koop: **Morris Oxford 1949**, kleur maroon met beige lederbekleding. Zeer mooie wagen. goed onderhouden. Alléén privé gereden (44.000 km). Diverse accessoires als kachel met defroster e.d. Prijs: f 4.900.— N. H. Heij, Graaf Janlaan 47, Zeist. Te bezichtigen na telefonisch overleg (4606), daar veel afwezig.

AANGEB. MORRIS 8, '48, in zeer goede staat, met papieren. Geen tussenpersonen. f 3000. J. Oudhoff, Holleweg 11, Heiloo. Tel. 2330.

FORD DE LUXE '46

te koop aangeb., steeds berezen door eigen. K.N.A.C. rapport zegt van de wagen: „Zal nog geruime tijd aan alle normaal te stellen eisen voldoen". Te bevr. Houtschroevenfabr. „Amsterdam", Cruquiusweg 115, A'dam.

ADVERTEER IN DE
E.-S.B.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten" de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures" en „Beschikbare krachten" f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs